

05

A

2391

Ex Practicâ Philosophiâ
de
Liberalitate & Magnificentiâ,
PRÆSIDE
M. MICHAELE WENDELERO,
Facult. Philos. Adjuncto,
disputare conabitur
HECTOR PHILIPPUS Weisse
von Limburg /
In Auditorio minore ad d. 16. Octobr.

WITTEBERGÆ
Excudebat MICHAEL WENZ,
Anno cl. M. CXXXIX.

VIRIS

*Nōbilissimis, admodum Reverendo,
Amplissimis, Consultissimis, religiosâ pietate,
singulari prudentiâ, multoq; rerum usu Ex-
cellentissimis, Clarissimis & Prae-
stantissimis:*

Dn. JOHANNI PHILIPPO Weisse von Limburg/
Reipubl. Francofurt: ad Moenum Scabino &
Senatori &c.

Dn. HECTORI WILHELMO von Gûnderot/
Reipubl. Francofurt: ad Moen: Scabino, Senatori
& p. t. Consuli Seniori:

Dn. HEINRICO TETTELBACHIO, SS. Theol. D.
Eccl. Evangel. ibidem venerando Seniori:

Dn. CHRISTOPHORO von Kotleben / zu Sata-
tarinda &c.

Dn. JACOBO MARQUARDO von Glauburg/
Senatori:

Dn. JOAN-HECTORI von Koltshausen/

Dn. HIERONYMO ULRICO von Newhausen/

Dn. ACHILLI SIGISMUNDO von Glauburg/

Dn. ACHILLI LUDOVICO von Glauburg/

Dn. JOAN-JACOBO IMLINO:

*Dnn, Parenti, Cognatis, Affini, Fautoribus &
Amicis suis debita observantia cultu et
sem colendis & venerandis,*

Primitias hascé Academicas
Honoris & Amoris E.

dicat & dedicat

Hector Philippus Weiß von Limburg.

05 A 2391

Præloquium.

Virtutum Moralium officium est non tantum animum, verum etiam corpus refranare, rationisque dominio subicere. Hinc quedam versantur primario circa corpus, secundo circa animam. Fortitudo & Temperantia circa exteriores in corpore conspicuos affectus versantur; & una belli, altera pacis tempore Reipub. cum primis est necessaria. Sunt & alia virtutes, quæ in communi vita & alios respiciunt & affectus internos, corpus & animum afficiunt atque appetitum divitiarum & honorum informant: utpote Liberalitas, Magnificentia, Magnanimitas & Modestia. Hæc vice de Prioribus erimus acturi; quarum consideratio merito magni est facienda. Nam occupate sunt circa divitias & opes, Reipub. rerum gerendarum nervos. Ut autem nervus, si nimium intenditur, vel frangitur, vel ad minimum debilitatur; ubi verò plus equo remittitur, planè inutilis redditur: Ita est etiam comparatum cum opibus, quas si vel prodigimus, vel nimium constringimus, omnis harum perit usus. Igitur cum vix ullius rei major sit abusus, atque pecunia, docendum est nobis hic, quomodo opibus nostris moderatè & ad emolumentum Reip. uti debeamus.

Theses.

1. S. Liberalitas est virtus moralis, quæ servat mediocritatem in dandis & accipiendis pecuniis. Geminum est hujus virtutis objectum: internum atque externum. Internum est ipsa nummorum & divitiarum cupiditas, quam Liberalitas moderari debet. Externum sunt pecuniæ. Hæc autem voce non tantum intelliguntur monetæ Regis aut Principis alicujus sigillo signatæ, quæ in emendo & vendendo utimur; sed etiam omnes reliquæ opes, divitiæ & possessiones, quarum pretium solet pecuniâ sive nummis

æstimari: ut sunt domus, agri, prædia, supellectilia, & omnia alia, quorum ad vitæ hujus sustentationem aliquis est usus.

2. §. Quòd autem pecuniæ sint verum & legitimum Liberalitatis objectum, patet. Propter quam rem Liberalis præcipuè laudatur, circa eam Liberalitas versatur. Propter rectam tractationem pecuniarum, quæ consistit in dando & accipiendo, Liberalis præcipuè laudatur. Probatum hoc per remotionem: Liberalis enim non laudatur propter administrationem rei bellicæ, nec propter abstinentiam voluptatum &c. sed ob rectam pecuniarum tractationem. Ergò:

3. §. De extremis non dicam, cum & hæc circa pecunias versentur. Avaritia dicitur de iis, qui nimium dediti sunt pecuniis, & in accipiendis divitiis modum excedunt. Prodigalitas de iis, qui suas pecunias & opes profundunt, perdunt, modumque in dandis & erogandis nummis excedunt. Hinc sequitur, quòd & Liberalitas versetur circa nummos, *quia contrariorum est eadem ratio: seu, ut alii loquuntur, quia Medium atque Extrema versantur in eadem materiâ.*

4. §. Hæc præter & à causâ efficiente, si opus esset, posset demonstrari, quòd hæc ipsa virtus rectum ostendat pecuniarum usum. Notandum autem hîc, pecunias esse duùm generum; aliæ enim parvæ, aliæ magnæ sunt. In prioribus Liberalitas, in posterioribus Magnificentia est occupata. Neque tamen in illis versatur Liberalitas simpliciter, sed ratione dationis & acceptionis: scilicet sub illis conditionibus, quarum jam mentionem facturi sumus.

5. §. Ex his officium viri liberalis, seu propriæ Liberalitatis actiones facile cognoscuntur, quæ sunt dare & accipere. In utroque se liberalis se rectè gerere debet. Ut autem datio rectè instituat, duo circa eam observabis: 1. Finem, propter quem datur. 2. Modum, quo pacto sit dandum. Finem quod attinet, monet Philosophus, ut elargitio fiat solius honestatis gratiâ; quia videlicet honestum est bonis beneficium præstare.

6. §. Hic fuit finis generalis, qui in omnibus virtutum actionibus præcipuè spectari solet. Ex quo rectè infertur, eos, qui non

non propter honestatem, sed propter quemcunque alium finem nummos erogant, non esse liberales: cujusmodi sunt 1. Illi, qui inanis gloriæ aut ostentationis gratiâ in alios beneficia conferunt, de quibus Suada illa Romana, Cicero lib. 2. officiorum ita ait: *Videre licet plerosque non tantum naturâ liberales, quàm quâdam gloriâ ductos, ut benefici videantur, facere multa, quæ ab ostentatione proficisci magis, quàm à voluntate videntur.* Sed talis simulatio vanitati est conjunctior, quàm aut Liberalitati aut honestati. 2. Illi, qui quæstus aut lucri gratiâ aliis beneficia præstant, ut majora inde dona accipiant. Hi ex Liberalitate faciunt mercaturam. Non autem fœnoranda, sed danda sunt beneficia, nec magni & boni animi proprium est, fructum beneficiorum sequi, sed ipsa, ait Seneca lib. 1. de benefic. cap. 1, nec est beneficium, quod in quæstum mittitur, ut idem habet l. 4. cap. 14. Ita enim & mercator urbibus prodest & mango venalibus: sed omnes isti, qui ad alienum commodum pro suo veneunt, non obligant eos, quibus profunt. Nam ad beneficium dandum nos non adducere debet cogitatio avara, nec sordida, sed humana, liberalis, cupiens dare, cum dederit, & augere novis & recentibus vetera. 3. Illi, qui favoris conciliandi gratiâ, aliquid donant, ut beneficiis sibi devictorum alibi experiantur auxilium. Sic Magnates & ad puppim Reip. sedentes muneribus corrumpuntur. 4. Illi, qui ejusmodi beneficiis, donis & largitionibus ad honores adspirare laborant. Ergò non liberalis dicendus erit Nero, qui initio sui dominatus ad popularem auram aucupandam vigesimam quintam venalium mancipiorum partem remisit, testante Alexandro ab Alexandro lib. 4. cap. 10: Aut quando idem animum induxit, omni genere vectigalium sublato, propriam à populo benevolentiam mereri ceu de hoc scribit Pontanus in de Lib. cap. 38. Ita rectè à Cicerone reprehenditur Gracchus, quòd in magnâ annuæ caritate populo frumentum gratis distribuerit, ut ejus benevolentiam & suffragia nactus principatum Romæ acquireret. 5. Illi, qui propterea donationes instituunt, ut à petentium importunitate liberentur, ne sordidi aut inhumani videantur. Hæc enim beneficia sunt coacta atque ab invitis extorta.

7. §. Modus dandi facit, ut rectè detur, hoc est, ne temerè & absque iudicio munera effundantur, sine discrimine pariter in dignos atque indignos. Beneficia enim, si detraxeris iudicium, desinunt esse beneficia, & in aliud quodlibet incidunt nomen, eleganter loquitur Seneca lib. 1. de benef. cap. 2. Hujus loci est, quando Valerius Maximus ex lib. 4. cap. ult. scribit, Liberalitatis duos esse maximè probabiles fontes, verum iudicium & honestam benevolentiam. Cùm ab his oritur, tum demum ei ratio constat. Ut autem modus dandi legitimè observetur, adeoque Liberalitatem rectè quis exercere queat, quinque observabis circumstantias: utpote Personam, Quantitatem, Qualitatem, Tempus & Locum.

8. §. Persona attendatur tum dantis, tum accipientis. Nam ut eleganter differit *Plutarchus in libro de Socratis demonio*: Beneficium non minus desiderat accipientem, quàm dantem, & ex utrisque perficitur, honestumque tangit. Idem *Seneca lib. 2. de benef. cap. 17.* Beneficii ratio, nisi utrique personæ dantis & accipientis aptetur, nec ab illo exhibit, nec ad illum perveniet, ut debet.

9. §. In personâ dantis præsupponitur habilitas ad dandum; quædam n. personæ planæ sunt inhabiles ad dandum, ut pueri, impuberes, minores, furiosi, mente capti, prodigi &c. Deinde spectanda est mens & intentio, ut quis libenter absque molestiâ & cum quâdam animi jucunditate beneficium conferat; quia quod ex virtute proficiscitur, id fit cum voluptate, aut certè sine molestiâ & dolore.

10. §. Quoad personam accipientis, bene monet Philosophus *lib. 4. Ethicorum cap. 1.* non dandum esse quibuslibet sine discrimine, sed tantùm iis, quibus oportet dare, hoc est, qui sunt indigenti & digni. Nam, ut ait Seneca, *beneficium dando accipit, qui dignis dedit.* Non ergò liberales censendi sunt, qui homines malos, de emendatione nunquam cogitantes, mactant beneficiis; hæc enim ratione improbos in malitiâ confirmant, & benefacta perdunt. Quò pertinet illud Plauti in *Poenulo*: *Malo benefacere tantum est periculum, quantum bona benefacere.* Et illud *En-*

ni a-

*libi apud Cicer. lib. 2. offic: Benefacta malè collocata malefacta
bitror.*

11. §. *Nostris autem beneficiis juxta Romana eloquentia paren-
tem lib. 1. offic: digni sunt (1) omnes ii, qui sunt virtute preediti,
id est, viri boni, qui beneficentiam rectè æstimare nõrunt, grato
animo cognoscunt, ejus memoriam posteritati commendant, ad-
eoque virtute suâ largitatem promerentur. (2.) Qui propinquitate
sanguinis aut aliâ necessitate nobis sunt juncti, ut Parentes, liberi,
fratres, cognati, propinqui & domestici. (3.) Qui sunt politicâ
societate nobis juncti, ut amici, cives, vicini & populares. Qui-
bus omnibus eò usque gratificandum est, dum sine impietate
& scelere licet, exemplo Periclis, qui ab amico rogatus, ut falsam
ejus causam perjurio confirmaret, scitè respondit: Debeo operans
amicis prestare, sed usque ad aram.*

12. §. (4.) *Qui de nobis bene sunt meriti; requirit enim id gra-
titudo, & ipsa lex naturæ postulat gratiam pro beneficio referre.
(5.) His denique addimus egenos nostrâ ope atque auxilio egentes,
sive sint indigenæ, sive peregrini. Ultrisque Liberalitas eleemo-
synarum largitione succurrit, etiamsi fuerint indigni & improbi,
modò non sint omnino homines incorrigibiles, contumaces &
Reipub. perniciosi. Nam in eleemosynarum datione liberalis
respicere debet, non tam ad hominum dignitatem, quàm egesta-
tem: ideoque propter humanitatem, sæpe etiam indignis, maxi-
mâ cum calamitate conflictantibus auxilium non denegat. Ari-
stoteles cum aliquando reprehenderetur, quòd eleemosynam im-
probo tribuisset, respondit: Non homini dedi, sed humanitati.*

13. §. *In quantitate observandum est 1. ut quisque tantum det,
quantum facultates ferre queunt, cum liberalitas non ex marsu-
pio & arcâ, sed ex animo judicanda sit. Potest autem dare mul-
tum ex animo, qui dat parvum ex marsupio. Ita ergò demus, ne
aliis simus relaxatio, nobis afflictio, hoc est, ne alios diligendo nos
ipfos negligamus; quia charitas ordinata à seipsâ incipit, & non
patitur, ut proximum magis diligamus, quàm nos ipsos. Hinc
Seneca lib. 2. de benef. cap. 15. Respicienda sunt cuique facultates sua,
ne aut plus prestemus, quàm possumus, aut minus. 2. Ut accipi-
enti*

enti succurratur pro necessitate & dignitate; ei enim, qui magis eget, plusque meretur, qui sanguine vel aliâ necessitudine nobis est conjunctior, plus est donandum, quàm ei, qui minus eget, aut minus meretur, aut nobis ullâ ratione est conjunctus. Ita liberalis majore stipe viduam, multorum parvulorum matrem, pluribusque indigentem, quàm mendicum aliquem vagabundum donabit.

14. §. Circa qualitatem beneficiorum notandum est, talia esse danda, quæ accipienti profunt, & nullo modo nocent. Non est beneficium, si quis furioso donat gladium, cùm nocere queat. Utique cavebimus, inquit, *Seneca lib. 1. de beneficiis cap. 11. ne munera supervacanea mittamus; ut fœmina aut seni arma venatoria, aut rustico libros, & studiis aut literis dedito retia.* Equè ex contrario circumspiciemus, ne, dum grata mittere volumus, suum cuique morbum exprobratura mittamus, sicut ebrioso vina & valetudinario medicamenta.

15. §. In exercendâ Liberalitate non oportet beneficium nimium procrastinare, sed tempestivè dare; bis enim dat, qui citò dat. Tarda beneficia non possunt multum prodesse accipienti, & videntur ab invitis profecta, atque ideò minus grata juxta *Ausonii:*

Gratia, quæ tarda est, ingrata est gratia, namq;

Cum fieri properat, gratia grata magis.

Præclare Seneca lib. 2. de benefic. cap. 1. Gratissima sunt beneficia parata, facile occurrentia, ubi nulla mora fuit, nisi in accipientis verrecundiâ.

16. §. Locus in dando servetur conveniens. Dandum est, ubi est honestum dare. Sed quia beneficia in alios conferuntur, vel honoris gratiâ, vel ad sublevandam egestatem & inopiam: ideò, quæ faciunt ad alterius honorem amplificandum, illa publicè & palàm sunt conferenda, scilicet, ut testimonia virtutis & officii pluribus innotescant: Contrà, quæ faciunt ad alterius egestatem sublevandam, clam erogabis, ne videaris ea vel ostentare, quod Christus in Pharisæis reprehendit, vel patefacere, adeoque alteri adstantibus aliis, ruborem incutere. *Observavit id Arcegilus,*

maius, qui Ctesiboo, amico pauperi pauperiemque dissimulanti, cum succurrendum duxisset, pulvino sacculum cum pecuniâ subjecit, ut homo inutiliter verecundus, quod desiderabat, inveniret potius, quàm acciperet, *Seneca referente lib. 2. Benef. cap. 10.*

17. §. Hucusque de officio liberalis in dando: jam exponendum est ejus munus in accipiendo. Accipit ab iis, à quibus accipere debet & honestum est; quia in facultatibus acquirendis nemini facit injuriam, neque pecuniam adeò desiderat & magnificat, ut propter eam in alios velit esse iniquus & injustus.

18. §. Peccant hîc multi tam in excessû, quàm defectû. In excessû homines avari per fas & nefas opes corradentes: iniqui iudices, qui munera accipiunt, & corrumpi se patiuntur, ut in iudicio aberrant: ii, qui propter lucrum turpe indignos ad officia promovent publica: illi, qui indebita ab hominibus extorquent, idque faciunt vel vî, vel fraude, vel vî & fraude simul. In defectû peccant, qui omnia munera honestè & spontè oblata respiciunt, qui stipendia licita recusant, qui, hostibus devictis, spolia detrahare ambigunt.

19. §. Liberalis non est petax, id est, importunus, & molestus aliis in petendo & accipiendo; quia magis cupit aliis benefacere, quàm beneficium ab aliis accipere. Liberalis cum aliis cogitat benefacere, non de alienis accipit, sed de suis facultatibus & proventibus. Nam secundum *Senecam lib. 1. de clementiâ, non est liberalis, qui de alieno est liberalis, sed ille, qui, quod alteri donat, sibi detrahit.* Hinc *Cicero lib. 1. offic.* Syllæ & Cæsaris liberalitatem taxat, quòd ex bonis proscriptorum erga amicos suos fuerint liberales, cum, ut ibidem ait, pecuniarum translatio à justis dominis ad alienos non debeat liberalis videri. Nihil enim est liberale, quod non idem sit justum.

20. §. Liberalis rem suam familiarem non negligit, sed promoveri & augere studet, honestis tamen licitisque mediis, hunc in finem, ut habeat bona, quibus se suosque alere, aliis verò benefacere queat, postulante necessitate. Nam opes sunt instrumenta exercendæ Liberalitatis, quibus qui destituuntur, & virtute destituantur necesse est. *Habenda est, inquit, Cicero lib. 2. off. ratio*

rei familiaris, quam quidem dilabi sinere, flagitiosum est, sed imo, ut
illiberalitatis avaritiæq; absit suspicio: posse enim liberalitate uti, non
spoliantem se patrimonio, nimirum est pecunie fructus maximus.

21. §. Tandem de contrariis vitiis est agendum. In excessu
Liberalitati opponitur *Prodigalitas* scilicet ratione dationis, in
defectû ratione acceptionis: in defectû *Avaritia* ratione dationis;
in excessû ratione acceptionis. *Prodigalitas* est vitium morale,
quod peccat in excessû in pecuniis modicis dandis accipiendisq;.

22. §. Gemina est hujus vitii acceptio; propria atque impro-
pria. Quando propriè accipitur, illud denotat vitium, quo quis
suas facultates temerè sine manifestâ, vel suâ, vel aliorum utilita-
te in quasvis res profundit, & sic seipsum quasi perdit; quia con-
sumtis opibus non habet, undè se suosque honestè conservare, su-
stentare & ab inopiâ salvare queat.

23. §. Impropiè accepta sumitur pro luxuriâ, quâ nostras
profundimus opes in voluptates, libidines, ludos, convivias, lu-
xum vestium, largitiones, & similes alias turpes res vel actiones.
Sic suo ambitû alia continet quàm plurima. Hinc *Prodigalitas*
audit *Simplex* & *Mixta*. Simplex est eorum, qui tantum peccant
dando in excessû, id est, qui temerè absque ullo suo commodo
bona sua in res quaslibet profundunt ita, ut nihil ab aliis accipi-
ant. Contrâ mixta est eorum, qui non solum in dando mo-
dum excedunt, sed etiam in capiendo sunt injusti: hoc est, qui
non solum temerè & inutiliter bona sua profundunt in volu-
ptates, aliasq; res, in quas non oportebat; sed præterea aliis sua
bona per vim & fraudem extorquent, atque sic per injuriam au-
ferunt, ut habeant, undè aliis iterum sine mensurâ largiantur.
Ergò non tantum sunt prodigi, sed etiam illiberales, avari, rapa-
ces, intemperantes, injusti.

24. §. *Avaritia* est vitium morale, quod peccat in defectû in pe-
cuniis modicis dandis & accipiendis. Hujus tria sunt genera. Pri-
mum est eorum, qui dando deficiunt, & in accipiendo moderatè
se gerunt, neque per fraudem aliorum ad se trahunt opes, vel
quia nolunt in aliorum reprehensionem incidere, vel quia me-
tuunt, ne, si aliena invadant, vicissim spolientur. Hujus generis
nomi-

nominant *parcos, renaces, viscosos, sordidos*, cum sumtus, etiam necessarios, facere recusent, non saltem in aliis iuvandis, sed etiam propter seipso. De his dicitur in proverbio, quod ob exiguum lucrum etiam *asinum excoriarint*. Philosophus facit alicujus mentionem, qui in divisione hereditatis cuminum secari voluerit in duas partes, ne minus acciperet in hereditate. Hinc dictus est *κυμαπέσης*, cumini sector. Hæc vox post dicebatur de extremè avaris.

25. §. Secundum genus est eorum, qui non saltem in dando peccant, sed & in accipiendo modum excedunt, &, quacunque ratione possunt, per fas & nefas opes congerunt. Uno nomine dicuntur *αιχεργεῖς*, turpi lucro dediti. Ad hoc genus referimus foeneratores, usurarios, mercatores, qui exiguas res magnam pecuniâ divendunt. Pertinent huc lenones, alique, qui sordidas & illiberales artes quæstus gratiâ exercent: item sicarii, prædones, fures, impii milites & similes, qui ob exiguum lucellum quavis opprobria & pericula subeunt & sustinent.

26. §. Tertium genus est eorum, qui & dando peccant, & accipiendo modum excedunt. Hoc genus avaritiæ priora multis excedit parasangis. Philosopho dicitur *ὀλόκληρον*, id est, perfectum & ex omnibus vitiis compositum; quia cuncta per fas & nefas ad se rapit, raptisque ita incumbit, ut nec sibi, nec aliis inde beneficiat. De hoc Cicero in oratione Quintianâ pronunciat, *nullum officium esse tam sanctum & solemne, quod non avaritia comminuerit atque violare soleat.*

27. §. Ergo quamvis nec prodigus, nec avarus dici queat bonus; quia tamen circa omnem virtutem aut excessus, aut defectus magis est reprehendendus, factâ diligentiori collatione horum vitiorum ad se invicem, apparet manifestè, avaritiam longè deteriorem esse prodigalitate. Prodigus faciliùs potest corrigi, quàm avarus. Ut taceamus, quod non rarò in viam virtutis reducatur, si quis aliquando exactiùs deformitatem hujus vitii ob oculos sibi ponat (quod exempla passim obvia demonstrant) certè ex prodigis facti sunt homines frugi: adeoque sic decrevit prodigalitas partim ob ætatem, partim ob inopiam. Avaritia

contrà difficulter, imò nullo fermè modo sanari potest; quia natura hominum implantata esse videtur, & cum ætate hominis magis crescit, tum etiam, ubi intemperantia & alia vitia decrescunt. *Quò minus temporis, inquit Cicero in Catone majore, avaris restat ad mortem, eò plus quarunt viatici.*

28. §. Avarus longius recedit à Liberalitate prodigo, qui promptior est in dando, quàm accipiendo. Dare autem est principale liberalitatis officium. Prodigus pluribus prodest, avarus nemini, nisi tum, quando moritur; quia tunc demum incipit utilis esse suis hæredibus, quibus bona sua relinquit. Prodigus non est improbus, sed stultus adeoque non tam ex malitiâ, quàm stultitiâ peccare dicitur. Contrà avarus callidus atque improbus, adeoque ex malitiâ peccat. Nam avaritia est senum, qui experientiâ usuque rerum abundant.

29. §. Sequitur *Magnificentia, quæ servat modum in sumtibus magnis erogandis.* Objectum sunt opes magnæ. Modus consistit in decoro. Hoc spectatur vel in ipsis sumtibus, vel in operibus. Decorum in sumtibus est; si conveniunt ei personæ, à quâ fiunt, cum non cuilibet competat, magnos facere sumtus, etiam si habeat, unde possit, nec in quævis opera magni sumtus sunt faciendi. Hæc virtus decet istos, qui non solum opibus honestè acquisitis abundant, sed etiam vel genere, vel virtute, vel dignitate & autoritate cæteris antecellunt hominibus, ita ut eorum status & conditio ipsi operi aliquem afferre queat splendorem.

30. §. Decorum in operibus est, si magnitudini sumtuum, qui fiunt, & personæ respondeant. Opus magnificum ita comparatum sit, ut nemo iisdem sumtibus perfectiùs & splendidius opus facile efficere queat. In quo si peccatur, neque opus magnificum, neque persona magnifica dici potest; tum quia ab alio superari facile poterit in eodem genere, tum quia decorum non servat.

31. §. *Opera verò, in quibus decorum spectatur, vel sunt sacra, quæ ad divinam pertinent cultum, ut templa, altaria, imagines, statua, vestes sacræ, vasa pretiosa, redditus ecclesiastici, Academia, Collegia, Bibliothecæ & his similia: vel sunt profana, eaque*
vel

vel publica, quæ ad publicum usum & ornamentum faciunt: ut mœnia, propugnacula, nosocomia, theatra, porticus, thermæ, pontes, triremes, aquæ ductus, ludi, spectacula, epulæ publicæ: vel *privata*, quæ ad ipsum magnificum, vel ad ejus familiam spectant; ut ædificia privata, supellex aurea & argentea, privata convivia, quibus propinqui, amici aut hospites excipiuntur, hori, prædia, vestes & alia.

32. §. Nota, quòd quinque species sint privatorum sumtuum. Prima est eorum, qui fiunt in ejusmodi res & actiones, quas in vità semel tantum, aut rarò sæpius, suscipimus: ut sunt nuptiæ, honores magistratus, consulatus, Magisterium, Baccalaureatus. Secunda est eorum, qui ab omnibus civibus, quibus per facultates licet, solent fieri. Ex horum numero solemnia sunt convivia, publica sacrificia, palestræ, spectacula, horti. Tertia est hospitalitatis seu sumtuum, qui spectant ad hospitem exceptiones & honorificas dimissiones. Quarta ad dona magnifici refertur, quæ debent esse splendida & magna pro ratione facultatum; magnifici enim proprium est, splendidum esse in muneribus & remunerationibus. Quinta est impensarum, quæ erogantur in opera diuturna. Cum primis ultimam hanc speciem referimus ad domum, ornatumque domesticum, ut sunt ædes & varia suppellectilia, tabulæ pictæ, lecti, cultelli, cochlearia, vasa, vestitus: item animalium diversorum alitura. Quibus adde hortos, villas, prædia & similia: item epitaphia & sepulcra, in quibus omnibus magnificè & splendidè se gerit eosque facit sumtus, qui suis conveniunt facultatibus.

33. §. Ex his manifestum est discrimen inter has duas virtutes. Liberalitas in sumtibus parvis, Magnificentia consistit in magnis. Liberalitatis propria actio est dare: Magnificentia sumtus magnos in res magnas facere. Liberalitas generaliter est Magnificentia, cum omnis magnificus sit liberalis, non autem omnis liberalis etiam magnificus. Liberalitas refertur tantum ad alios; nemo enim potest dici liberalis erga se & alios: magnificentia interdum ad nosmetipsos, cum aliquis etiam in se & suos possit esse

esse magnificus. Alius denique Liberalitatis, alius Magnificentiae
modus & finis est.

34 §. Liberalitatem ergò à Magnificentiâ distingui nemo
negat. Num verò sit discrimen specificum, sæpe à diversis fuit
quæsitum. Quidam urgent differentiam secundum magis & mi-
nus. Nonnulli, quòd ad specificam differentiam quàm proxi-
mè accedat, quamvis adeò exacta oppositio, qualem specificum
discrimen requirit, non sit. *Gutkii Disput. Ethic. 7. q. 1.* Diffe-
runt enim hæ duæ virtutes formalitate objecti. Licet conveniant
quoad sumtus; cùm Liberalitas modicos, Magnificencia magnos
moderetur sumtus. Hinc unitas objecti formalis, additâ hâc dif-
ferentiâ, perit. Inter quæ a. est discrimen secundum magis & mi-
nus, inter illa in utroq; est convenientia. 2. Si Magnificencia esset
pars Liberalitatis, sequeretur, ut ea quoq; vitia, in quorum medio
sita est Magnificencia, partes essent, quæ adversantur Liberalitati.
3. Fines sunt diversi. Liberalis id unum spectat, ut profit iis, quos
videt & egere, & dignos esse, quibus succurratur. Magnificus
non tantùm erga alios & quidem splendidius suam exercet ma-
gnificentiam; sed etiam erga seipsum. Jam, quarum virtutum
fines proprii sunt divisi, eæ plus gradû differre necesse est. 4. Li-
beralitas consistit in datione & receptione: Magnificentia in so-
lâ datione. 5. Denique ut multa fiunt liberaliter, in quibus nulla
est Magnificencia; ita multa fiunt magnificè, in quibus nihil lo-
ci habet Liberalitas. Nam liberalis confert tantum pecuniam,
quâ aliis profit: Magnificus verò plura impendit, ut sumtuosus
potius, quàm dator dicatur. Hinc sequitur, virtutum illarum
differentiam magis ad specificam, quàm ad gradualem incli-
nare.

35 §. Proprietates magnifici sunt sequentes: (1.) Magnificus
in faciendis sumtibus attendit decorum, ejusmodi ut faciat sum-
tus qui videantur tantum bene, rectè atque utiliter facti. (2.) Ope-
ra magnifici debent correspondere sumtibus, & rursus debent re-
spondere operibus, ita, ut si sumtus fuerint magni, opera quoque
æstimentur magna & tantis sumtibus digna. (3.) Facit sumtus
non ostentationis, sed honestatis gratiâ; Hic enim finis in omni-
bus

bus virtutum actionibus est præcipuus. (4.) Facit sumtus non cum molestiâ aut difficultate, sed cum quâdam animi oblectatione & voluptate. (5.) Facit sumtus copiosè absque ullâ suspitione parimonix; quia nimis exacta sumtuum & rationum subductio est indicium hominis avari & sordidi, magis pecuniam, quàm operis elegantiam amantis. (6.) Observat conditiones Liberalitatis, ne quid committat, quòd sit contra decorum personæ, operis, loci, temporis & similium circumstantiarum. Differt tamen à liberali, quòd magnificus semper observet splendorem. (7.) Iisdem sumtibus opus aliquod elegantius & splendidius potest efficere, quàm quisquam alius; novit enim, quod in unoquoque opere elegans, & quæ istius virtus sit & præstantia. Nam operis præstantia non simpliciter ex magnitudine & multitudine sumtuum, sed ex justâ magnitudine, perfectione atque elegantia, quæ ipso aspectû intuentibus admirationem affert, æstimanda venit. (8.) Diligenter considerat, in quas res sumtus erogare velit; non enim opes suas in quaslibet res temerè impendere solet. (9.) Rationem habet suæ personæ suarumque facultatum. Ut enim hæc virtus omnibus hominibus non competit, ita & facultates nostras superare non debet; quia contra decorum esset, majores velle sumptus facere, quàm facultates ferrent.

36. §. Magnifici ergò non sunt 1. homines pauperes, plebei, idiotæ, obscuri, ignobiles, & in nullâ dignitate constituti, quamvis opibus polleant. 2. Illi, qui suas opes malis artibus & rationibus acquisiverunt; hi enim, quoties suis operibus conantur aliquam magnificentiam ostentare, ab aliis deridentur, horum quòd persona operi nullum afferat splendorem. Martiales deridet tonforem Lycinum, qui marmoreum sepulcrum sibi exstruere cogitabat. Thebani nolebant urbis suæ mœnia sumtibus meretricis restitui. 3. Papa, Cardinales, Episcopi & alii, qui de bonis Ecclesiasticis volunt ostentare magnificentiam, eâque Reges & Principes superare conantur. Nam illa bona sunt tantùm elemosynæ mendicatæ, quæ non in splendorem, sed pios usus conferri debebant.

Magni-

37. §. (10) Magnificus sumtus facit in res necessarias, in diuturnas, quarum longus potest esse usus. *Cicero lib. 2. off.* eos reprehendit, qui sumtus faciunt in res, quarum memoriam aut brevem, aut planè nullam sunt relicturi. Alexandro M. vitio datum fuit, quòd cuidam potatori, qui cæteros potando vicerat, talentum auri donaverit.

38. §. (11) Observat discrimen personarum & rerum, in quas magnas sumtus vult impendere. Ita sumtus moderandi sunt, ut & personis & rebus convenient. Igitur quò major erit magnificus, eò majores faciet sumtus. Sic Regem majores decent, quàm Principem: majores Principem, quàm Comitem. Nam alia Magnificentia convenit Regi, alia Principi, alia Comiti, alia nobili. Ita majores sumtus fiant in excipiendis legatis Imperatoris aut regis, quàm Principis, Comitis aut civitatis alicujus. Sic majores sumtus sunt faciendi in exstruendo Templo aut propugnaculo, quàm in ædificandâ culinâ aut exornando stabulo.

39. §. (12) Magnificus ubique spectat id, quòd est maximè magnificum, ita ut non facilè queat ab eo, qui hâc virtute non est præditus, in sumtibus decenter faciendis superari; quia magnificus habet scientiam decori, & potest considerare, quinam sumtus cuique operi maximè convenient, ita, ut etiam in rebus parvis, quæ alioquin videntur exiguæ, parvæ & quasi pueriles, magnificentiam tamen declarare queat. Quælibet enim res in suo genere, etiam si videatur esse parva, habet aliquid, quod est magnum, id est, perfectum, elegans & pulcrum.

40. §. Extrema Magnificentia sunt Luxus & Sordes. *Luxus est vitium morale, quod peccat in excessû circa sumtus majores erogandos.* Dicitur aliàs inscitia & imperitia decori; quia absque judicio, ratione & scientiâ honestatis magnificus videri vult. Tripliciter hîc peccari potest. 1. *ratione formæ*, cum magni sumtus fiunt ineptè & præter decorum. *Cicero lib. 2. off.* culpât Romanos, quòd epulis, viscerationibus, gladiatorum muneribus, ludorum venationumque apparatus sumtus profundant. Megareses in scenis & ingressû theatri solebant purpuram substernere. 2. *Ratione materiæ*; cum magni fiunt sumtus in res viles, futiles & inuti-

inutiles: aut, si magni fiunt ibi, ubi minores sufficerent: ut quis soleis ex auro equos ornet, aut coquos vestiatur purpurâ, aut nosocomia è marmore exstruat. Pertinet huc exemplum Antonini Severi, qui equo suo viventi aureum simulacrum & mortuo splendidam sepulturam fieri iussit. 3. *Ratione finis*; ubi ostentationis gratiâ magni impenduntur sumtus.

41. §. *Sordities est vitium morale, quod peccat in defectû circa sumtus magnos erogandos.* Et hîc tripliciter peccari poterit: 1. quando opus aliquod magnificè cœptum ob nimiam parsimoniam nequit ad suum splendorem perducî. Ita enim omnis priorum sumtuum totiusque operis gratia perit. 2. Quando fiunt sumtus cum aliquâ tergiversatione & molestiâ; id enim est indicium alicujus avaritiæ, quòd avari sit cum molestiâ dare. 3. Quando sumtus non fiunt largiter, copiosè & sufficienter pro ratione ipsius operis.

Questiones.

An Liberalitas cadat etiam in pauperes?

1. §. Negativa videtur suaderi posse, quòd nervis rerum gerendarum destituantur. Sed affirmativa verior. Nam ubicunque ponitur fundamentum hujus virtutis in actû, ibi quoque virtus ponitur. In quibusdam pauperibus ponitur fundamentum Liberalitatis. Nam fundamentum hujus virtutis non est quantitas doni, sed qualitas dantis, non illius magnitudo, sed animi promptitudo & benevolentia; qui enim dat pauca manû, promptâ tamen mente, is plus dat, quàm qui donum splendidum confert manû, animo verò invito.

2. §. Undè sæpe fit, ut beneficium, quod secundum rei quantitatem minus, affectû sit longè majus illo, quod secundum rei quantitatem majus est. Testatur id paupercula illa vidua, quæ duos tantùm obulos in gazophylacium immiserat, nihilominus iudicio ipsius Christi plus dedit, quàm omnes Pharisei.

3. §. Et quamvis accidat, ut pauper quispiam reperiat planè omnibus rebus destitutus, ita ut nihil habeat, undè liberalitatem exercere queat: interim tamen, quia ad animum, tanquam ad basin, est respiciendum, nihil prohibet, quò minus talem fun-
C damen-

amentaliter liberalem rectè pronunciemus: quippe ejus mensura
ita est comparata, ut in bonis externis, si suppetent, moderatè
versaretur.

4. §. Largimur quidem, quòd splendor liberalitatis clariùs
enitescat in iis, qui fortunæ bonis affluunt, quàm quibus res est
angusta domi: tamen cùm & pauperes possideant opes, quamvis
exiguas, utiq; de iis elargiri queunt.

5. §. Ad argumentum initiò allatum respondent, committit
fallaciam à dicto secundum quid &c. cùm neque major, neque
minor simpliciter sint veræ. Hinc dicunt 1. solum objectum non
efficere virtutem, sed requiri etiam applicationem legitimo animo
ad objectum dirigendum factam. 2. Pauperes non in totum de-
stitui nervis rerum gerendarum, neque illis deesse objectum libe-
ralitatis & fundamentum actionis; adest enim animus promptus
dandi, adsunt aliquales divitiæ. 3. Illos, qui prorsus nihil dant,
animum autem dandi habent, non quidem formaliter & actû se-
cundo liberales nominari, posse tamen dici fundamentaliter &
actû primo. Quæ illationes quanti sint ponderis, in conflictu
videbimus.

6. §. De extremè pauperibus oritur dubium, quòd ea, quæ
hactenus proposuimus ex Ethicorum scriptis, suggerunt. Docent,
ut ex paragrapho apparet præcedente, quòd non solum objectum
hanc efficiat virtutem, sed etiam requiri applicationem, quæ fit
legitimo animo ad objectum dirigendum. Argumentum neci-
mus tale: Si Liberalitas consistit in objecto atque in animo obje-
ctum legitimè dirigente, sequitur, eum, qui intentionem benefa-
ciendi tantùm habet, non simul autem objectum quoque, non
esse liberalem. Ratio est; qui natura Liberalitatis distrahitur,
cùm intentio tantùm sit animi. Prius est verum. E. etiam poste-
rius. Vel hoc modo: Ubicunque non est objectum & funda-
mentum Liberalitatis, ibi neque applicatio fieri potest: In extre-
mè paupere &c. Minor patet; quia fundamentum hujus virtutis
est promptitudo animi cum objecto, quomodocunque etiam sese
habeat, modò sit aliquale, conjunctum. Satis hoc confirmat vi-
duæ, quod satis exaggerant, exemplum.

7. §. Ut taceamus de virtutum actionibus, quæ non in inten-
tione,

tionem, sed in externis consistunt actionibus. Quomodo enim possumus scire, tibi esse intentionem bene agendi, nisi externo hoc præstiteris actû. Sic avarum vocamus, quòd pecuniâ non utatur; hæc enim in usu consistit. Quidnî etiam de virtute? quia medium atque extremum in eâdem versantur materiâ. Ergò sequitur extremè pauperem non esse liberalem, adeoque neque tertiam responsionem paragraphi quinti habere locum.

Questio secunda.

An aliquis possit esse liberalis in seipsum?

1. §. Affirmativam probant hoc modo: Quicumque moderatur pecunias in usum proprium, ille in seipsum est liberalis. Ut aliquis in seipsum est temperans, qui moderatur voluptates in gustû & tactû; ita etiam liberalis in seipsum est dicendus, qui moderatur pecuniam in proprium usum. At qui necessaria de suo sibi non denegat, is moderatur pecuniam: Ergò ille in seipsum liberalis est.

2. §. Verùm negativa est verior; nemo enim potest sibi aliquid dare & simul à se aliquid accipere. Dare enim & accipere sunt correlata, quæ in unum subjectum eodem respectû non cadunt. Ut enim pater non est suus filius, quem generat: ita etiam liberalis non sustinet respectum accipientis, cui donat.

3. §. In argumento neganda est minor unâ cum probatione. Distinguiamus inter virtutes, quæ alios respiciunt, ut est Liberalitas, & virtutes, quæ nos ipsos respiciunt, ut est Temperantia. Ergò sic non est omnium par ratio: imò patet indè, quòd nullus in semetipsum liberalis esse queat; quia liberalitas est virtus communicativa, quæ naturam exercet in alios. Quapropter nemo potest dici in se liberalitatem exercuisse, sed potius de bonis suis sibi profuisse.

Questio tertia.

Utrum etiam indignis & improbis aliquid sit dandum?

1. §. Nihil equidem malis est impertiendum, quatenus sunt tales, ne beneficiis nostris abutantur ad peccatum, & in malitiâ suâ magis confirmantur. Huc spectat illud Siracidis cap. 12. v. 6. Benefac humili, & non dederis impio, prohibe panes illi dare &c.

Igitur

2. §. Igitur quamvis concedamus, in benefaciendo pauperes, probos & dignos improbis & indignis longè esse præferendos, quando utrosq; largitatis dextrâ provehere haud possumus; quia sic illos in bonitate confirmabimus & simul indigentia humanæ subveniemus. Quòd si tamen citra bonorum nostrorum dispendium fieri potest, non omnes omnino benignitatis fontes malis & inimicis nostris in casû extremæ indigentia occludamus.

3. §. Id inter cætera requirit mandatum Christi Matt. 5. v. 44. Luc. 6. v. 27. 2. Exemplum Dei, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Huc referri poterit istud Senecæ lib. 4. de benef. cap. 25. Gratuitos habemus Deos: si Deos quidem imitaris, da & ingratis beneficium, nam & sceleratis sol oritur. 3. Sors ipsorum. Non enim improbitas rogantis, sed potius miseria illorum spectanda est, quòd indigentia ipsorum suppleat vicem dignitatis.

Questio quarta.

An ex rebus malè partis fiant eleemosynæ?

1. §. Affirmativam tenet Thomas Aquinas. Huc inclinât Belarminus Tom. 4. l. 3. de bonis operibus. Distinguit inter tria genera malè partorum: statuit tamen, si nec in dante, nec in accipiente injustitia est, & ideò lucrum ejusmodi non injustum, sed turpe ac sordidum appellatur, quale est histrionum, meretricum & lenonum.

2. §. Sed negativa est melior. Nam 1. non sunt facienda mala, ut inde eveniant bona. Ergò neque opes per lenocinium aut quæstum meretricium sunt corradendæ, ut ex iis eleemosynæ dentur. 2. Eleemosynæ debent fieri ex propriis, ut præter alias rationes patet ex Tob. 4. v. 7. Prov. 3. v. 9. Bona autem illicito modo acquisita sunt aliena. Ergò. 3. Quicquid jure non possidetur, ex eo legitimè non datur eleemosynæ; quia persona dans debet habere justum dominium ejus, quod erogare vult. Hinc Deus Deut. 23. v. 18. noluit acceptare mercedem prostibuli aut pretium canis; utrumque n. abominatio est, ut additur, apud Deum tuum. Pecunia male parta jure non possidetur, neq; legitimo acquiritur modo. E. ex illa eleemosynæ fieri nequeunt.

F I N I S.

05 A 2391

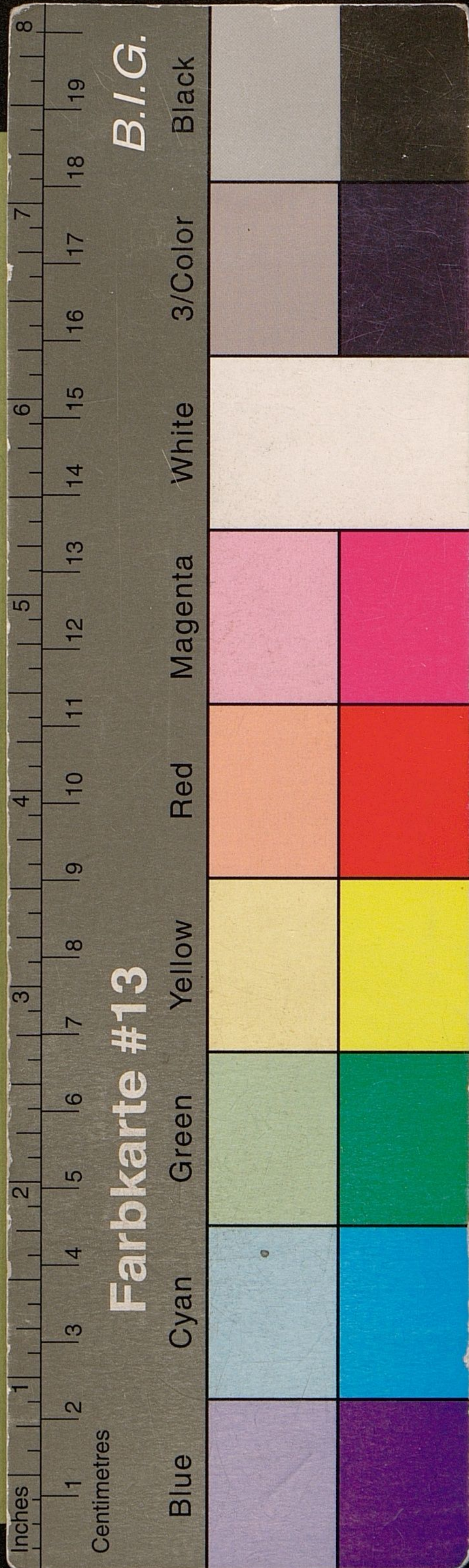
ULB Halle 3
003 784 576

Worm

Bl.

Ex Practicâ Philosophiâ
de
Liberalitate & Magnificentiâ,
PRÆSIDE
M. MICHAELE WENDELERO,
Facult. Philos. Adjuncto,
disputare conabitur
HECTOR PHILIPPUS Weisse
von Limburgk /
In Auditorio minore ad d. 16. Octobr.

WITTEBERGÆ
Excudebat MICHAEL WENZ,
Anno clc l3 CXXXIX.